Magiczny Kraków

17 miast na rzecz równości płci

2026-10-26

Wspieranie równości płci to nie tylko tworzenie nowych polityk, ale także zmiana sposobu, w jaki miasta projektują usługi, współpracują i alokują zasoby. Artykuł stanowi podsumowanie prac w ramach projektu URBACT IV FEMACT-Cities.

Równość płci jest w Europie zagwarantowana prawnie od ponad 25 lat, a Unia Europejska formalnie zobowiązała się do uwzględniania tej zasady we wszystkich swoich działaniach od czasu Traktatu Amsterdamskiego z 1999 roku. Mimo to przełożenie tych zobowiązań na codzienne planowanie, świadczenie usług czy wydatkowanie środków publicznych wciąż stanowi wyzwanie.

W latach 2023–2025 sieci planowania działań URBACT FEMACT-Cities i GenProcure współpracowały nad opracowaniem Zintegrowanych Planów Działań na rzecz miast równych płciowo. Plany te dostarczają podejść i wskazówek dotyczących włączania równości płci do struktur zarządzania, procesów decyzyjnych oraz alokacji zasobów publicznych.

Czego możemy się nauczyć od tych dwóch sieci URBACT? Czytaj dalej, aby poznać różne podejścia, rezultaty i wnioski dla miast dążących do tego, by równość płci była nie tylko zasadą, ale konkretnym planem działania.

Łączenie polityki z praktyką

W wielu europejskich miastach istnieją już strategie, plany działania oraz dedykowane zespoły zajmujące się równością płci. Jednak partnerzy obu sieci – FEMACT-Cities i GenProcure – od początku zauważali, że przełożenie tych zobowiązań na spójne, codzienne działania jest szczególnie trudne.

W wielu administracjach odpowiedzialność za równość płci jest rozproszona między różne wydziały lub zależy od zaangażowania pojedynczych osób, co utrudnia budowanie trwałych systemów i koordynację działań. Jednocześnie ograniczony dostęp do danych z podziałem na płeć utrudnia identyfikację nierówności, a brak praktycznych narzędzi i kompetencji często uniemożliwia uwzględnianie perspektywy płci w codziennej pracy.

W efekcie równość płci jest wciąż traktowana jako odrębny obszar polityki, a nie jako zasada przekrojowa.

Co więcej, wiele miast oraz systemów, które je wspierają, nie zostało zaprojektowanych z myślą o równości płci. Zgodnie z raportem OECD dotyczącym zachowań transportowych, pozornie neutralne polityki transportowe mogą nadal dyskryminować kobiety, których codzienne podróże często obejmują wiele przystanków (np. odwożenie dzieci do szkoły, zakupy czy obowiązki opiekuńcze). Skuteczne przeciwdziałanie nierównościom wymaga więc podejścia systemowego.

Zmiana sposobu funkcjonowania miast: podejście FEMACT-Cities

Sieć FEMACT-Cities koncentrowała się na eliminowaniu luk we wdrażaniu równości płci w różnych obszarach tematycznych – od planowania przestrzennego po zarządzanie lokalne. Pod przewodnictwem Clermont Auvergne (Francja) sieć obejmowała partnerów z Szabolcs (Węgry), Postojnej (Słowenia), regionu Coimbra (Portugalia), Turynu (Włochy), Länsstyrelsen Skåne (Szwecja), Krakowa (Polska) oraz Klużu (Rumunia).

Zamiast traktować równość płci jako odrębny obszar polityki, osiem miast partnerskich dążyło do włączenia tej perspektywy w różnorodne sektory, takie jak mobilność, przestrzeń publiczna, edukacja czy partycypacja społeczna. Kluczowym elementem tego podejścia było wykorzystanie danych oraz narracji (storytellingu), aby uwidocznić nierówności i nadać im bardziej namacalny charakter, zmieniając tym samym sposób myślenia o problemie. W kilku miastach zastosowano metody partycypacyjne oraz badania jakościowe, aby lepiej zrozumieć, jak różne grupy doświadczają miasta.

W Krakowie na przykład badania dotyczące zróżnicowanego pod względem płci korzystania z przestrzeni miejskiej stały się podstawą do opracowania praktycznych wytycznych dla wydziałów miejskich. Tzw. feministyczne spacery nocne pomogły urbanistom i decydentom lepiej zrozumieć, w jaki sposób bezpieczeństwo, dostępność i widoczność są różnie odczuwane przez użytkowników przestrzeni. Powstały raport przełożył te obserwacje na konkretne kierunki działań w polityce miejskiej, koncentrując się na czterech głównych obszarach: doświadczeniu miasta nocą, potrzebach dziewcząt w otoczeniu szkół, codziennych realiach matek z niepełnosprawnościami oraz wpływie pracy opiekuńczej na korzystanie z przestrzeni publicznej. Wnioski pokazały, że kobiety często funkcjonują w mieście poprzez ciągłe dostosowywanie się — zmieniając trasy, rutyny i zachowania w odpowiedzi na obawy o bezpieczeństwo, braki infrastrukturalne oraz obowiązki opiekuńcze. Dzięki oparciu polityk na rzeczywistych doświadczeniach mieszkańców Kraków przeszedł od ogólnych deklaracji do konkretnych działań, które uwzględniają mechanizmy powstawania nierówności w codziennym funkcjonowaniu miasta.

W Turynie współtworzenie i wdrożenie Planu Równości Płci (GEP) pomogło wypełnić lukę między wieloletnim zaangażowaniem politycznym a codzienną praktyką administracyjną. Opierając się na wcześniejszych, rozproszonych inicjatywach, miasto zaangażowało około 50 pracowników z różnych wydziałów w ramach zorganizowanej Lokalnej Grupy Miejskiej, aby wspólnie określić priorytety, działania i zakres odpowiedzialności. Proces ten koncentrował się na czterech kluczowych obszarach — równowadze między życiem zawodowym a prywatnym, rozwoju kariery, przywództwie oraz przeciwdziałaniu przemocy ze względu na płeć — zapewniając, że plan obejmuje zarówno struktury organizacyjne, jak i kulturę pracy. Turyn uzupełnił działania techniczne innowacyjnym podejściem komunikacyjnym: Plan Równości Płci został przedstawiony w formie krótkiej powieści kryminalnej, ukazującej zmiany instytucjonalne jako wspólne „śledztwo” w poszukiwaniu brakującego elementu równości. Dzięki temu złożone procesy administracyjne stały się bardziej przystępne i zrozumiałe dla szerszego grona pracowników, a problemy systemowe — takie jak rozproszenie odpowiedzialności czy ukryte nierówności — bardziej widoczne.

Kolejnym działaniem lokalnym wypracowanym w ramach sieci był raport badawczy dotyczący integracji perspektywy płci w politykach miejskich, przygotowany przez Kraków na podstawie

doświadczeń FEMACT-Cities.

Efektem dwuletniej współpracy sieci był zbiór praktycznych „przepisów na sukces” we wdrażaniu równości płci.

Zmiana sposobu wydatkowania środków: podejście GenProcure

Vila Nova de Famalicão (Portugalia), jako lider projektu, współpracowała z Zagrzebiem (Chorwacja), Koszalinem (Polska), Mesyną (Włochy), Satu Mare (Rumunia), Umeå (Szwecja), Újfehértó (Węgry), kantonem Zenica-Doboj (Bośnia i Hercegowina) oraz Alcoi (Hiszpania) w ramach sieci planowania działań GenProcure.

Dziewięć miast partnerskich pracowało nad włączeniem perspektywy równości płci w cały cykl zamówień publicznych. Kluczowym elementem tego podejścia była analiza procesu zamówień (od etapu strategii po monitorowanie rezultatów) oraz identyfikacja momentów, w których można uwzględnić kwestie równości płci i włączenia społecznego. Dzięki narzędziom takim jak analiza wydatków z podziałem na płeć miasta zaczęły lepiej rozumieć przepływy finansowe oraz to, które grupy są wykluczane. Zebrane dane posłużyły następnie do opracowania strategii zakupowych, włączania kryteriów równości płci do dokumentów przetargowych oraz tworzenia nowych metod monitorowania efektów społecznych.

Kilka miast zaczęło już wdrażać to podejście w praktyce. W Satu Mare (Rumunia) szczegółowa analiza wydatków wykazała, że choć w 2024 roku powiat przeznaczył 37,5 mln euro na zamówienia publiczne, jedynie 11% tej kwoty trafiło do przedsiębiorstw należących do kobiet. Wynik ten stał się wyraźnym punktem wyjścia do działania. W odpowiedzi miasto opracowuje strategie zwiększające udział tych podmiotów oraz wprowadza perspektywę równości płci do procedur zamówień.

W Alcoi (Hiszpania) nacisk położono na włączenie równości płci do codziennej praktyki administracyjnej. Miasto opracowuje wytyczne i podręczniki, wprowadza obowiązkowe szkolenia dla pracowników oraz systematycznie uwzględnia klauzule równościowe w dokumentach przetargowych. Celem tych działań jest zapewnienie, aby kwestie równości płci nie były stosowane doraźnie, lecz stały się standardowym elementem procedur we wszystkich wydziałach.

Z kolei Umeå (Szwecja), bazując na swoim wieloletnim doświadczeniu w zakresie równości płci, pracuje nad wzmocnieniem relacji między administracją publiczną a rynkiem. Poprzez dialog z sieciami kobiet oraz małymi i średnimi przedsiębiorstwami miasto identyfikuje bariery uczestnictwa i poszukuje bardziej inkluzyjnych rozwiązań w procesach zamówień. Obejmuje to tworzenie praktycznych narzędzi i wzorów dokumentów wspierających pracowników odpowiedzialnych za zamówienia w konsekwentnym stosowaniu kryteriów równości płci.

W Zagrzebiu (Chorwacja) wprowadzono klauzule dotyczące równości płci do procesu zamówień publicznych związanych z projektowaniem i zagospodarowaniem lokalnego parku. Oznaczało to, że kwestie równości były brane pod uwagę przy wyborze wykonawców, a także monitorowane w trakcie realizacji inwestycji.

Miasta partnerskie zakończyły swoją współpracę w ramach sieci opracowaniem katalogu kryteriów i

klauzul dotyczących równości płci w zamówieniach publicznych.

Cztery kluczowe wnioski

Choć każde miasto działało w swoim lokalnym kontekście, jedną z głównych zalet obu sieci była możliwość uczenia się na poziomie międzynarodowym. Dzięki wymianie doświadczeń, spotkaniom oraz testowaniu rozwiązań na poziomie lokalnym partnerzy dzielili się wiedzą, dostosowywali podejścia i rozwijali swoje działania w oparciu o doświadczenia innych. Poza aspektami technicznymi uczestnicy podkreślali również znaczenie wzajemnego wsparcia. Udział w europejskiej sieci dawał poczucie legitymizacji, motywacji oraz wspólnego celu, co pomagało miastom utrzymać tempo działań i rozwijać inicjatywy na poziomie lokalnym.

Wnioski płynące z doświadczeń obu sieci pokazują, że wdrażanie równości płci nie jest jednorazowym działaniem, lecz długotrwałym procesem